

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ένατο τμήμα)

της 22ας Σεπτεμβρίου 2022 *

«Προδικαστική παραπομπή – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Σύμβαση ανανεώσιμης πίστωσης – Καταχρηστικός χαρακτήρας της ρήτρας περί του επιτοκίου δανεισμού – Αγωγή καταναλωτή με αίτημα την αναγνώριση της ακυρότητας της σύμβασης αυτής – Εξωδικαστική ικανοποίηση των αξιώσεων του καταναλωτή αυτού – Έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ο καταναλωτής – Αρχή της αποτελεσματικότητας – Εθνική ρύθμιση η οποία δύναται να αποτρέψει τον καταναλωτή από την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχει η οδηγία 93/13/ΕΟΚ»

Στην υπόθεση C-215/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Las Palmas de Gran Canaria (πρωτοδικείο υπ' αριθ. 2 Las Palmas de Gran Canaria, Ισπανία) με απόφαση της 12ης Μαρτίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Απριλίου 2021, στο πλαίσιο της δίκης

Zulima

κατά

Servicios Prescriptor y Medios de Pagos EFC SAU,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (ένατο τμήμα),

συγκείμενο από τους S. Rodin (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, J.-C. Bonichot και L. S. Rossi, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. M. Collins

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Zulima, εκπροσωπούμενη από τον F. M. Montesdeoca Santana, procurador, και την Y. Pulido González, abogada,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Rodríguez de la Rúa Puig,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους J. Baquero Cruz και N. Ruiz García,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, και του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Zulima και της Servicios Prescriptor y Medios de Pagos EFC SAU, πιστωτικού οργανισμού που είχε προηγουμένως την επωνυμία «Evofinance EFC SAU», σχετικά με τα δικαστικά έξοδα της διαδικασίας που κίνησε η ενάγουσα της κύριας δίκης με αίτημα να διαπιστωθεί η ακυρότητα σύμβασης καταναλωτικού δανείου με δυνατότητα ανανέωσης λόγω ιδίως του καταχρηστικού χαρακτήρα μιας από τις ρήτρες της σύμβασης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 ορίζει τα εξής:
«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»
- 4 Το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας αυτής προβλέπει τα ακόλουθα:
«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.
2. Τα μέσα αυτά περιλαμβάνουν διατάξεις που δίνουν σε άτομα ή οργανισμούς που έχουν, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, ορισθεί ως έχοντες έννομο συμφέρον για την προστασία των καταναλωτών, τη δυνατότητα να προσφύγουν, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων ή διοικητικών οργάνων, τα οποία αποφαινόμενοι για το εάν συμβατικές ρήτρες, που έχουν συνταχθεί με σκοπό τη γενικευμένη χρήση έχουν καταχρηστικό χαρακτήρα και εφαρμόζουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα για να πάψει η χρησιμοποίηση των ρητρών αυτών.»

Το ισπανικό δίκαιο

- 5 Το άρθρο 1303 του Código Civil (αστικού κώδικα) ορίζει τα εξής:
- «Κηρυχθείσας άκυρης της ενοχής, οι αντισυμβαλλόμενοι οφείλουν να αποδώσουν αμοιβαίως τα πράγματα που αποτέλεσαν αντικείμενο της σύμβασης με τους καρπούς τους, καθώς και το αντίτιμο με τους αναλογούντες τόκους, εξαιρουμένων των περιπτώσεων των επόμενων άρθρων.»
- 6 Το άρθρο 22 του Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (νόμου 1/2000, περί κώδικα πολιτικής δικονομίας), της 7ης Ιανουαρίου 2000 (BOE αριθ. 7, της 8ης Ιανουαρίου 2000, σ. 575), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: LEC), φέρει τον τίτλο «Κατάργηση της δίκης λόγω εξώδικης ικανοποίησης ή επιγενόμενης έκλειψης του αντικειμένου της. Ειδική περίπτωση διακοπής της έξωσης» και ορίζει τα εξής:
- «1. Εάν, για λόγους που σχετίζονται με την αγωγή και την ανταγωγή, παύει να υφίσταται έννομο συμφέρον για την παροχή της ζητηθείσας δικαστικής προστασίας, διότι οι αξιώσεις του ενάγοντος και, ενδεχομένως, του αντενάγοντος εναγομένου ικανοποιήθηκαν εξωδικαστικώς, ή για οποιονδήποτε άλλο λόγο, το γεγονός αυτό γνωστοποιείται στους διαδίκους και, εφόσον συμφωνούν, ο Letrado de la Administración de Justicia (γραμματέας του δικαστηρίου) διατάσσει την κατάργηση της δίκης, χωρίς να επιδικάσει έξοδα.
2. Εάν οποιοσδήποτε εκ των διαδίκων υποστηρίζει ότι διατηρεί έννομο συμφέρον, αρνούμενος αιτιολογημένα ότι οι αξιώσεις του ικανοποιήθηκαν εξωδίκως ή προβάλλοντας άλλα επιχειρήματα, ο γραμματέας του δικαστηρίου καλεί τους διαδίκους, εντός δέκα ημερών, να παραστούν ενώπιον του δικαστηρίου, το οποίο εξετάζει μόνον το ζήτημα αυτό.
- Στο πέρας της διαδικασίας αυτής, το δικαστήριο αποφασίζει με διάταξη, εντός δέκα ημερών, εάν η δίκη πρέπει να συνεχιστεί, επιδικάζοντας τα έξοδα της διαδικασίας εις βάρος του ηττηθέντος διαδίκου.
3. Κατά της διάταξης με την οποία αποφασίζεται η συνέχιση της δίκης δεν χωρεί ένδικο μέσο. Κατά της διάταξης με την οποία αποφασίζεται η κατάργηση της δίκης μπορεί να ασκηθεί έφεση.»
- 7 Το άρθρο 394, παράγραφος 1, του LEC ορίζει τα ακόλουθα:
- «1. Στις αναγνωριστικές δίκες, τα έξοδα πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας βαρύνουν τον διάδικο ο οποίος ηττήθηκε πλήρως, εκτός εάν το δικαστήριο διαπιστώνει αιτιολογημένα ότι η υπόθεση δημιουργούσε σοβαρές αμφιβολίες πραγματικού ή νομικού χαρακτήρα.
- Για να διαπιστωθεί, για τους σκοπούς της καταδίκης στα έξοδα, ότι η υπόθεση ήγειρε νομικές αμφιβολίες, λαμβάνεται υπόψη η νομολογία που διαμορφώθηκε σε παρόμοιες υποθέσεις.»
- 8 Το άρθρο 395, παράγραφοι 1 και 2, του LEC ορίζει τα εξής:
- «1. Εάν ο εναγόμενος αποδεχτεί την αγωγή πριν από οποιαδήποτε αντίκρουση, δεν καταδικάζεται στα έξοδα, εκτός εάν το δικαστήριο κρίνει, με τη δέουσα αιτιολόγηση, ότι ο εναγόμενος τελεί σε κακή πίστη.
- Θεωρείται ότι υφίσταται σε κάθε περίπτωση κακή πίστη εάν, πριν από την άσκηση της αγωγής, ο ενάγων είχε αποδεδειγμένα καλέσει τον εναγόμενο, με αιτιολογημένη όχληση, να προβεί σε πληρωμή ή είχε κινήσει διαδικασία διαμεσολάβησης ή είχε υποβάλει αίτημα συμβιβασμού.

2. Εάν η αποδοχή έπεται της αντίκρουσης της αγωγής, εφαρμόζεται η παράγραφος 1 του προηγούμενου άρθρου.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 9 Στις 21 Σεπτεμβρίου 2016, οι διάδικοι της κύριας δίκης συνήψαν σύμβαση καταναλωτικού δανείου με δυνατότητα ανανέωσης. Τον Μάρτιο του 2020, η ενάγουσα της κύριας δίκης απέστειλε στην εναγομένη της κύριας δίκης εξώδικη όχληση, ζητώντας την καταγγελία της σύμβασης και την επιστροφή των ποσών που είχε εισπράξει αχρεωστήτως η εναγομένη, διότι εκτιμούσε ότι το επιτόκιο της εν λόγω δανειακής σύμβασης ήταν τοκογλυφικό. Η εναγομένη της κύριας δίκης δεν ανταποκρίθηκε στην όχληση αυτή.
- 10 Η ενάγουσα της κύριας δίκης άσκησε επίσης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αγωγή με κύριο αίτημα την αναγνώριση της ακυρότητας της ίδιας δανειακής σύμβασης. Προέβαλε τον τοκογλυφικό χαρακτήρα, κατά την έννοια της εθνικής νομοθεσίας, του ορισθέντος από την εν λόγω σύμβαση επιτοκίου και ζήτησε την επιστροφή των ποσών που είχε καταβάλει, πέραν του δανεισθέντος κεφαλαίου, κατ' εφαρμογήν του ως άνω επιτοκίου. Επικουρικώς, προέβαλε τον καταχρηστικό χαρακτήρα, κατά την έννοια της οδηγίας 93/13, της ρήτρας περί του επιτοκίου δανεισμού, λόγω έλλειψης διαφάνειας.
- 11 Το αιτούν δικαστήριο έκρινε την αγωγή παραδεκτή. Εντός της προθεσμίας που τάχθηκε στην εναγομένη της κύριας δίκης για να καταθέσει τις προτάσεις της επί της εν λόγω αγωγής, η εναγομένη αυτή ζήτησε τη διαγραφή της υπόθεσης, υποστηρίζοντας ότι η ενάγουσα της κύριας δίκης είχε ικανοποιηθεί εξωδίκως και ότι η ίδια η εναγομένη, αφενός, είχε καταγγείλει τη σχετική σύμβαση ανανεώσιμης πίστωσης, επισημαίνοντας ότι η ενάγουσα της κύριας δίκης δεν μπορούσε πλέον να προβεί σε καμία συναλλαγή με την αντίστοιχη πιστωτική κάρτα, και, αφετέρου, είχε διαγράψει το χρεωστικό υπόλοιπο που προέκυπτε από τους τόκους και τις λοιπές προμήθειες. Η εναγομένη της κύριας δίκης ζήτησε επίσης να μην καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα. Πράγματι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 22, παράγραφος 1, του LEC, αν οι αξιώσεις ικανοποιηθούν εξωδικαστικώς, η δίκη καταρχήν καταργείται χωρίς να επιδικαστούν δικαστικά έξοδα.
- 12 Με το από 11ης Σεπτεμβρίου 2020 μέτρο οργάνωσης της διαδικασίας, το αιτούν δικαστήριο κοινοποίησε στην ενάγουσα της κύριας δίκης την αίτηση διαγραφής την οποία υπέβαλε η εναγομένη της κύριας δίκης και η οποία βασιζόταν στην ανυπαρξία εννόμου συμφέροντος της ενάγουσας να λάβει αποτελεσματική δικαστική προστασία.
- 13 Η ενάγουσα της κύριας δίκης ισχυρίστηκε ότι η αίτηση διαγραφής ήταν αβάσιμη, δεδομένου ότι, κατά την άποψή της, η εναγομένη της κύριας δίκης δεν ικανοποίησε το σύνολο των αιτημάτων της, ιδίως δε το αίτημα για κήρυξη της ακυρότητας της οικείας σύμβασης καταναλωτικού δανείου με δυνατότητα ανανέωσης λόγω τοκογλυφικού επιτοκίου και την καταβολή των δικαστικών εξόδων. Επιπλέον, η ενάγουσα της κύριας δίκης υπογράμμισε ότι, πριν ασκήσει αγωγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ζήτησε εξωδίκως από την εναγομένη της κύριας δίκης να καταγγείλει τη σύμβαση πίστωσης και να της επιστρέψει τους καταβληθέντες τόκους, πλην όμως η εναγομένη κώφευσε.
- 14 Λόγω αυτής της μεταξύ τους διαφωνίας, οι διάδικοι της κύριας δίκης κλήθηκαν να παραστούν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 22, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, LEC. Αφού άκουσε τις παρατηρήσεις των διαδίκων και εξέτασε τα αποδεικτικά στοιχεία που αυτοί προσκόμισαν, το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι τα αιτήματα της ενάγουσας της

κύριας δίκης είχαν ικανοποιηθεί εξωδίκως, στο μέτρο που η εναγομένη της κύριας δίκης είχε καταγγείλει τη σχετική σύμβαση ανανεώσιμης καταναλωτικής πίστης και είχε επιστρέψει τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά. Επιπλέον, διαπίστωσε, αφενός, ότι, πριν ασκήσει την επίμαχη αγωγή, η ενάγουσα της κύριας δίκης είχε οχλήσει επανειλημμένως την εναγομένη της κύριας δίκης με τηλεομοιοτυπίες αποσταλείσες από ταχυδρομικό γραφείο (burofax), των οποίων η ημερομηνία και το περιεχόμενο δεν αμφισβητούνται, ζητώντας την καταγγελία της σύμβασης πίστωσης και την επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, και, αφετέρου, ότι η εναγομένη της κύριας δίκης αρνήθηκε να ικανοποιήσει τα αιτήματα αυτά.

- 15 Εφόσον τα αιτήματα της ενάγουσας της κύριας δίκης ικανοποιήθηκαν εξωδίκως, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι, δυνάμει της οικείας εθνικής ρύθμισης, δεν μπορεί να επιδικάσει δικαστικά έξοδα. Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι δεν δύναται να λάβει υπόψη ούτε την ύπαρξη οχλήσεων προγενέστερων της άσκησης της αγωγής στο πλαίσιο της οποίας ανέκυψε η διαφορά της κύριας δίκης, προκειμένου να εκτιμήσει την ενδεχόμενη κακή πίστη της εναγομένης της κύριας δίκης και να την καταδικάσει στα δικαστικά έξοδα της ενάγουσας της κύριας δίκης. Υπό τις περιστάσεις αυτές, καθόσον η ενάγουσα της κύριας δίκης έχει την ιδιότητα του «καταναλωτή», κατά την έννοια της οδηγίας 93/13, και καθόσον, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, επιδιώκει να προβάλει δικαιώματα αντλούμενα από την εν λόγω οδηγία, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα της εθνικής ρύθμισης προς την οδηγία.
- 16 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Las Palmas de Gran Canaria (πρωτοδικείο υπ' αριθ. 2 Las Palmas de Gran Canaria, Ισπανία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Στο πλαίσιο αξιώσεων καταναλωτών οι οποίες απορρέουν από καταχρηστικές ρήτρες και βασίζονται στην [οδηγία 93/13] και σε περίπτωση εξώδικης ικανοποίησης αυτών, η εφαρμογή του άρθρου 22 του [LEC] συνεπάγεται ότι οι καταναλωτές επιβαρύνονται με τα δικαστικά έξοδα χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι προγενέστερες ενέργειες του επαγγελματία ο οποίος δεν ανταποκρίθηκε σε προηγούμενες οχλήσεις. Συνιστά η εν λόγω ισπανική δικονομική ρύθμιση σημαντικό εμπόδιο, ικανό να αποτρέψει τους καταναλωτές από το να ασκήσουν το δικαίωμα σε αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα της συμβατικής ρήτρας και, ως εκ τούτου, αντιβαίνει στην αρχή της αποτελεσματικότητας καθώς και στο άρθρο 6, παράγραφος 1, και στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13;»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

- 17 Προκαταρκτικώς, η ενάγουσα της κύριας δίκης και η Ισπανική Κυβέρνηση προβάλλουν αναρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφανθεί επί του υποβληθέντος ερωτήματος, στο μέτρο που η νομική κατάσταση από την οποία ανέκυψε η διαφορά της κύριας δίκης δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.
- 18 Κατά πάγια νομολογία, απόκειται στο Δικαστήριο να ερευνήσει τις συνθήκες υπό τις οποίες του έχουν υποβληθεί ερωτήματα από το εθνικό δικαστήριο, προκειμένου να ελέγξει κατά πόσον είναι αρμόδιο να απαντήσει (απόφαση της 15ης Ιουλίου 2021, The Department for Communities in Northern Ireland, C-709/20, EU:C:2021:602, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 19 Συναφώς, από το άρθρο 19, παράγραφος 3, στοιχείο β', ΣΕΕ και από το άρθρο 267, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ προκύπτει ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφαινεται προδικαστικώς επί της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης ή επί του κύρους των πράξεων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Με το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 267 ΣΛΕΕ διευκρινίζεται, κατ' ουσίαν, ότι, οσάκις ανακύπτει ζήτημα δυνάμενο να αποτελέσει αντικείμενο προδικαστικής παραπομπής σε υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους, το δικαστήριο αυτό δύναται, εφόσον κρίνει ότι απόφαση επί του ζητήματος είναι αναγκαία για την έκδοση της δικής του αποφάσεως, να παραπέμψει το ζήτημα στο Δικαστήριο (απόφαση της 15ης Ιουλίου 2021, *The Department for Communities in Northern Ireland*, C-709/20, EU:C:2021:602, σκέψη 46).
- 20 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι το επίμαχο καθεστώς κατανομής των δικαστικών εξόδων εφαρμόζεται στις διαδικασίες ενώπιον των ισπανικών δικαστηρίων και, ως εκ τούτου, διέπεται καταρχήν από το ισπανικό δικονομικό δίκαιο.
- 21 Εντούτοις, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης εντάσσεται σε τομέα που διέπεται από το δίκαιο της Ένωσης. Πράγματι, η διαφορά αυτή αφορά τον καταχρηστικό χαρακτήρα, κατά την έννοια της οδηγίας 93/13, πλειόνων ρητρών σύμβασης συναφθείσας μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, το δε αιτούν δικαστήριο, με το υποβληθέν ερώτημα, ζητεί κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε διάταξη του εθνικού δικονομικού δικαίου που ρυθμίζει την κατανομή των δικαστικών εξόδων, ήτοι στο άρθρο 22 του LEC. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να εξετάσει αν, υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, μια τέτοια διάταξη του εθνικού δικαίου μπορεί να συνιστά σημαντικό εμπόδιο, ικανό να αποθαρρύνει τους καταναλωτές να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, κατά παράβαση των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης. Η άσκηση των δικαιωμάτων των καταναλωτών τα οποία απορρέουν από την οδηγία 93/13 εξαρτάται από το δικονομικό δίκαιο των κρατών μελών. Επομένως, το οικείο εθνικό δικονομικό δίκαιο μπορεί να επηρεάσει ουσιωδώς την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης.
- 22 Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο, κληθέν να εξετάσει το περιεχόμενο των διαδικασιών έκδοσης διαταγής πληρωμής, έχει κρίνει επανειλημμένως ότι τα έξοδα που συνεπάγονται οι σχετικές ένδικες διαδικασίες μπορούν να αποτρέψουν τους καταναλωτές από το να ασκήσουν την ανακοπή που προβλέπεται συναφώς (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Ιουνίου 2012, *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 54, της 18ης Φεβρουαρίου 2016, *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, σκέψη 52, και της 13ης Σεπτεμβρίου 2018, *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, σκέψη 69).
- 23 Τούτου λεχθέντος, μολονότι η εφαρμογή των καθεστώτων κατανομής των δικαστικών εξόδων εμπίπτει στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας, εντούτοις, οι όροι της εφαρμογής τους πρέπει να πληρούν μια διπλή προϋπόθεση. Ειδικότερα, δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκοί εκείνων που διέπουν παρεμφερείς περιπτώσεις υπαγόμενες στο εσωτερικό δίκαιο (αρχή της ισοδυναμίας) και δεν πρέπει να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχονται στους καταναλωτές βάσει του δικαίου της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (πρβλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014, *Sánchez Morcillo και Abril García*, C-169/14, EU:C:2014:2099, σκέψη 31).
- 24 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

Επί του παραδεκτού του προδικαστικού ερωτήματος

- 25 Η ενάγουσα της κύριας δίκης και η Ισπανική Κυβέρνηση ζητούν από το Δικαστήριο να κρίνει απαράδεκτο το υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα, διότι το ζήτημα αυτό έχει ήδη επιλυθεί από τη νομολογία των εθνικών δικαστηρίων. Η εν λόγω νομολογία καθιστά κατ' αυτές δυνατή την εφαρμογή ενός «διορθωτικού κριτηρίου» που επιτρέπει τη συνεκτίμηση της ενδεχόμενης κακής πίστης του επαγγελματία και εναγομένου πρωτοδίκως και, στη συγκεκριμένη περίπτωση, την καταδίκη του στα δικαστικά έξοδα, ακόμη και σε περίπτωση εξώδικης ικανοποίησης των αξιώσεων του ενάγοντος.
- 26 Συναφώς, υπενθυμίζεται εκ προοιμίου ότι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η οποία στηρίζεται σε σαφή διάκριση των λειτουργιών των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, η διαπίστωση και η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του εθνικού δικαστή, όπως και η ερμηνεία και εφαρμογή του εθνικού δικαίου. Ομοίως, αποκείται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της δικαστικής αποφάσεως που πρόκειται να εκδοθεί, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της υποθέσεως, αν τα ερωτήματα που υποβάλλει στο Δικαστήριο είναι αναγκαία και κρίσιμα. Επομένως, εφόσον τα υποβαλλόμενα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται, καταρχήν, να αποφανθεί (απόφαση της 14ης Ιουνίου 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 76 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 27 Επομένως, η απόρριψη αιτήσεως εθνικού δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως είναι δυνατή μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που του είναι αναγκαία για να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα (απόφαση της 14ης Ιουνίου 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 77 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 28 Αυτό προδήλως δεν συμβαίνει στην υπό κρίση υπόθεση.
- 29 Πράγματι, διαπιστώνεται συναφώς ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, και του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 και αποσκοπεί στο να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο τη δυνατότητα να αποφανθεί επί της συμβατότητας του άρθρου 22 του LEC, όπως αυτό ερμηνεύεται από τα εθνικά δικαστήρια, προς τις εν λόγω διατάξεις της οδηγίας.
- 30 Επιπλέον, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 22 του LEC, η ενάγουσα της κύριας δίκης, η οποία είναι καταναλωτής την οποία καλύπτει η οδηγία 93/13, κινδυνεύει να επιβαρυνθεί με τα δικαστικά έξοδα που αφορούν την αγωγή που άσκησε κατά των καταχρηστικών ρητρών της οικείας σύμβασης ανανεώσιμης πίστωσης παρά το γεγονός ότι ικανοποιήθηκε επί της ουσίας εξώδικως από το οικείο πιστωτικό ίδρυμα.
- 31 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτό.

Επί της ουσίας

- 32 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση, όπως το άρθρο 22 του LEC, βάσει της οποίας, στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας σχετικής με την αναγνώριση του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας που περιέχεται σε σύμβαση μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, σε περίπτωση εξωδικαστικής ικανοποίησης των αξιώσεών του, ο καταναλωτής πρέπει να φέρει τα δικαστικά του έξοδα που αφορούν την ένδικη διαδικασία την οποία υποχρεώθηκε να κινήσει για να ασκήσει τα δικαιώματα που του παρέχει η οδηγία 93/13, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η προηγούμενη συμπεριφορά του επαγγελματία, ο οποίος δεν ανταποκρίθηκε στις οχλήσεις που του απηύθυνε προηγουμένως ο καταναλωτής.
- 33 Κατά πάγια νομολογία, ελλείπει σχετικής ειδικής νομοθεσίας της Ένωσης, οι λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής της προστασίας των καταναλωτών, την οποία προβλέπει η οδηγία 93/13, εμπίπτουν στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας τους. Εντούτοις, οι κανόνες αυτοί δεν μπορούν να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που διέπουν παρόμοιες καταστάσεις εσωτερικής φύσεως (αρχή της ισοδυναμίας) ούτε να διαμορφώνονται κατά τρόπο που να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 2020, Caixabank και Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 και C-259/19, EU:C:2020:578, σκέψη 83, και της 10ης Ιουνίου 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 έως C-782/19, EU:C:2021:470, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 34 Συναφώς, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η κατανομή των εξόδων ένδικης διαδικασίας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων εμπίπτει στη δικονομική αυτονομία των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη της τήρησης των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Caixabank και Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 και C-259/19, EU:C:2020:578, σκέψη 95).
- 35 Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, τη μόνη για την οποία γίνεται λόγος στο πλαίσιο της υπό κρίση υπόθεσης, επισημαίνεται ότι κάθε περίπτωση στην οποία τίθεται το ζήτημα αν εθνική δικονομική διάταξη καθιστά αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης πρέπει να εξετάζεται λαμβανομένης υπόψη της θέσης της διάταξης αυτής στην όλη διαδικασία ενώπιον των διαφόρων εθνικών οργάνων, της εξέλιξης της διαδικασίας και των ιδιαιτεροτήτων της. Υπό το πρίσμα αυτό, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εφόσον παρίσταται ανάγκη, οι αρχές που αποτελούν τη βάση του εθνικού δικαιοδοτικού συστήματος, όπως η προστασία των δικαιωμάτων άμυνας, η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η εύρυθμη διεξαγωγή της διαδικασίας (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 10ης Ιουνίου 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 έως C-782/19, EU:C:2021:470, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 36 Επιπροσθέτως, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι η υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίσουν την αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων που οι διάδικοι αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως των δικαιωμάτων που απορρέουν από την οδηγία 93/13, ενέχει απαίτηση περί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, που κατοχυρώνεται επίσης στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ισχύει, μεταξύ άλλων, ως προς

τον καθορισμό των δικονομικών προϋποθέσεων των ενδίκων βοηθημάτων που βασίζονται σε τέτοια δικαιώματα (απόφαση της 10ης Ιουνίου 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19 έως C-782/19, EU:C:2021:470, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 37 Η οδηγία 93/13 παρέχει στον καταναλωτή το δικαίωμα να προσφύγει σε δικαστήριο προκειμένου να αναγνωριστεί η καταχρηστικότητα συμβατικής ρήτρας και να αποκλειστεί η εφαρμογή της. Πλην όμως, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το να εξαρτάται ο τρόπος κατανομής των δικαστικών εξόδων μόνον από τα ποσά που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως και των οποίων διατάσσεται η επιστροφή μπορεί να αποθαρρύνει τον καταναλωτή από την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος, δεδομένων των εξόδων που συνεπάγεται η άσκηση ενδίκου βοηθήματος (βλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Caixabank και Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 και C-259/19, EU:C:2020:578, σκέψη 98 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 38 Ειδικότερα, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, καθώς και η αρχή της αποτελεσματικότητας, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται σε καθεστώς που επιτρέπει να επιβαρύνεται ο καταναλωτής με μέρος των δικαστικών εξόδων ανάλογα με το ύψος των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών που του επιστρέφονται κατόπιν της αναγνώρισης της ακυρότητας συμβατικής ρήτρας λόγω του καταχρηστικού χαρακτήρα της, δεδομένου ότι ένα τέτοιο καθεστώς δημιουργεί σημαντικό εμπόδιο, ικανό να αποτρέψει τους καταναλωτές από το να ασκήσουν το δικαίωμα σε αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικών ρητρών το οποίο τους απονέμει η οδηγία 93/13 (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Caixabank και Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 και C-259/19, EU:C:2020:578, σκέψη 99).
- 39 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 22 του LEC, δεν μπορεί να καταδικάσει την εναγομένη της κύριας δίκης στα δικαστικά έξοδα δεδομένου ότι τα αιτήματα της ενάγουσας της κύριας δίκης είχαν ικανοποιηθεί εκτός της εκκρεμούς ενώπιόν του διαδικασίας. Κατά το δικαστήριο αυτό, το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση που αποδεικνύεται ότι ο εναγόμενος της κύριας δίκης ενήργησε κακόπιστα και ότι ο ενάγων της κύριας δίκης αναγκάστηκε εξ αυτού να διεκδικήσει ενδίκως τα δικαιώματά του, δεδομένου ότι το άρθρο 22 του LEC δεν επιτρέπει στο επιληφθέν δικαστήριο να λάβει υπόψη τέτοιες περιστάσεις προκειμένου να παρεκκλίνει από τον κανόνα περί κατανομής των δικαστικών εξόδων που προβλέπει.
- 40 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, στο πλαίσιο των διαδικασιών που κινούνται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 6, παράγραφος 1, και του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ο καταναλωτής είναι κατά κανόνα ο ενάγων και ο επαγγελματίας ο εναγόμενος, πράγμα που σημαίνει ότι, αν ο επαγγελματίας αποφασίσει να ικανοποιήσει εξωδίκως τις απαιτήσεις του καταναλωτή, ο καταναλωτής οφείλει, κατ' εφαρμογήν της ισπανικής νομοθεσίας που περιγράφεται στην προηγούμενη σκέψη, να φέρει πάντοτε τα έξοδα της διαδικασίας, τούτο δε ακόμη και στην περίπτωση που ο επαγγελματίας ενήργησε κακόπιστα.
- 41 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι μια τέτοια ρύθμιση, η οποία επιρρίπτει τον κίνδυνο αυτόν στον καταναλωτή, δημιουργεί σημαντικό εμπόδιο, ικανό να αποτρέψει τους καταναλωτές από το να ασκήσουν το δικαίωμά τους σε αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικών ρητρών που περιλαμβάνονται στην οικεία σύμβαση, και, εν τέλει, ισοδυναμεί με παραβίαση της αρχής της αποτελεσματικότητας.

- 42 Εντούτοις, με τις παρατηρήσεις που υπέβαλε στο Δικαστήριο, η Ισπανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 22 του LEC μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο σύμφωνο προς τις επιταγές που απορρέουν από την αρχή της αποτελεσματικότητας. Ειδικότερα, το άρθρο αυτό θα μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι εναπόκειται στον εθνικό δικαστή να λάβει υπόψη την ενδεχόμενη κακή πίστη του οικείου επαγγελματία και, ενδεχομένως, να τον καταδικάσει στα δικαστικά έξοδα.
- 43 Πρέπει να γίνει δεκτό ότι μια τέτοια ερμηνεία του εθνικού δικαίου είναι συμβατή προς την αρχή της αποτελεσματικότητας, καθόσον δεν αποτρέπει την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχει η οδηγία 93/13 στους καταναλωτές. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν μια τέτοια σύμφωνη προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνεία είναι δυνατή.
- 44 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας, έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας, στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας σχετικής με την αναγνώριση του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας που περιέχεται σε σύμβαση μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, ο καταναλωτής πρέπει, σε περίπτωση εξωδικαστικής ικανοποίησης των αξιώσεών του, να φέρει τα δικαστικά του έξοδα, υπό την προϋπόθεση ότι το επιληφθέν δικαστήριο λαμβάνει υποχρεωτικώς υπόψη την ενδεχόμενη κακή πίστη του επαγγελματία και, κατά περίπτωση, τον καταδικάζει στα έξοδα που αφορούν την ένδικη διαδικασία την οποία υποχρεώθηκε να κινήσει ο καταναλωτής προκειμένου να ασκήσει τα δικαιώματα που του παρέχει η οδηγία 93/13.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 45 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (ένατο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα της αρχής της αποτελεσματικότητας,

έχουν την έννοια ότι:

δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας, στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας σχετικής με την αναγνώριση του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας που περιέχεται σε σύμβαση μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, ο καταναλωτής πρέπει, σε περίπτωση εξωδικαστικής ικανοποίησης των αξιώσεών του, να φέρει τα δικαστικά του έξοδα, υπό την προϋπόθεση ότι το επιληφθέν δικαστήριο λαμβάνει υποχρεωτικώς υπόψη την ενδεχόμενη κακή πίστη του επαγγελματία και, κατά περίπτωση, τον καταδικάζει στα έξοδα που αφορούν την ένδικη διαδικασία την οποία υποχρεώθηκε να κινήσει ο καταναλωτής προκειμένου να ασκήσει τα δικαιώματα που του παρέχει η οδηγία 93/13.

(υπογραφές)